VALSTYBINĖ ATOMINĖS ENERGETIKOS SAUGOS INSPEKCIJA

Į S A K Y M A S
DĖL MAŽO IR VIDUTINIO AKTYVUMO TRUMPAAMŽIŲ RADIOAKTYVIŲJŲ ATLIEKŲ LAIDOJIMO REIKALAVIMŲ PATVIRTINIMO

2002 m. spalio 28 d. Nr. 45
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 1 d. nutarimu Nr. 1014 patvirtintų Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos nuostatų (Žin., 2002, Nr. 69-2814) 7.4 punktu, t v i r t i n u pridedamus Mažo ir vidutinio aktyvumo trumpaamžių radioaktyviųjų atliekų laidojimo reikalavimus (P-2002-02).

VATESI VIRŠININKAS SAULIUS KUTAS

_____

PATVIRTINTA

VATESI viršininko
2002 10 28 įsakymu Nr. 45

MAŽO IR VIDUTINIO AKTYVUMO TRUMPAAMŽIŲ RADIOAKTYVIŲJŲ ATLIEKŲ LAIDOJIMO REIKALAVIMAI P-2002-02

I. TIKSLAS IR TAIKYMO SRITIS

1. Šio norminio teisės akto tikslas – nustatyti reikalavimus, užtikrinančius žmonių saugą ir aplinkos apsaugą, laidojant mažo ir vidutinio aktyvumo trumpaamžes radioaktyviąsias atliekas paviršiniuose kapinynuose.

2. Šie Reikalavimai taikomi galutinai apdorotų mažo ir vidutinio aktyvumo trumpaamžių radioaktyviųjų atliekų, susidariusių pramonėje, medicinoje, moksliniuose tyrimuose ir kitur, laidojimui, be to, eksploatuojant ir uždarant branduolinės energetikos objektus, susidariusių mažo ir vidutinio aktyvumo trumpaamžių radioaktyviųjų atliekų laidojimui. Reikalavimai netaikomi panaudoto branduolinio kuro laidojimui giluminiame kapinyne, didelio aktyvumo ir ilgaamžių atliekų laidojimui bei atliekoms, susidarančioms aplinkos atstatymo procesuose. Šie Reikalavimai taip pat netaikomi labai mažo aktyvumo radioaktyviųjų atliekų laidojimui.

II. NUORODOS

3. Šis dokumentas parengtas remiantis šiais teisės aktais:

3.1. Konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste (ESPOO, 1991), ratifikuota 1999 m. spalio 7 d., (Žin., 1999, Nr. 92-2688).

3.2. Lietuvos Respublikos branduolinės energijos įstatymas (Žin., 1996, Nr. 119-2771; 2002, Nr. 72-3020).

3.3. Lietuvos Respublikos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymas (Žin., 1999, Nr. 50-1600).

3.4. Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas (Žin., 1999, Nr. 11-239).

3.5. Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas (Žin., 2000, Nr. 39-1092).

3.6. Atominių elektrinių ir kitų branduolinės energetikos objektų kokybės užtikrinimo sistemos reikalavimai, VATESI VD-KS-02-99. (Žin., 1999, Nr. 20-573).

3.7. Lietuvos higienos norma HN 73:2001 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ (Žin., 2002, Nr. 11-388).

3.8. Veiklos branduolinėje energetikoje licencijavimo nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 27 d. nutarimu Nr. 103 (Žin., 1999, Nr. 12-274).

3.9. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 262 „Dėl Poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatų“ (Žin., 2000, Nr. 57-1697).

3.10. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000m. rugpjūčio 7 d. įsakymu Nr. 333 „Dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dokumentų nagrinėjimo Aplinkos ministerijoje ir jai pavaldžiose institucijose“ (Žin., 2000, Nr. 69-2062).

3.11. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. 277 „Dėl visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese“ (Žin., 2000, Nr. 65-1970).

3.12. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 397 „Dėl radioaktyviųjų medžiagų ir radioaktyviųjų atliekų įvežimo, išvežimo, vežimo tranzitu ir vežimo šalies viduje bei panaudotų uždarųjų šaltinių grąžinimo“(Žin., 1999, Nr. 109-3197).

3.13. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. 60 „Dėl radionuklidų išmetimo į aplinką iš branduolinės energetikos objektų ribojimas ir radionuklidų išmetimo leidimų išdavimo bei radiologinio monitoringo“ (Žin., 2001, Nr. 13-415).

III. PAGRINDINĖS SĄVOKOS

4. Šiame dokumente vartojamų sąvokų apibrėžimai:

4.1. **Apdorotosios radioaktyviosios atliekos** (toliau – apdorotosios atliekos) – tam tikrų fizinių ir cheminių savybių kietosios radioaktyviosios medžiagos, gaunamos atlikus atliekų apdorojimą ir/arba galutinį apdorojimą, prieš jas supakuojant. Apdorotosios atliekos yra atliekų pakuotės sudedamoji dalis, kuriai nepriklauso konteineris (konteineriai).

4.2. **Didelio aktyvumo atliekos** (DAA)

a) radioaktyvusis skystis, kuriame yra didžioji dauguma panaudotame branduoliniame kure esančių dalijimosi produktų ir aktinidų, liekantis pakartotinai perdirbus panaudotą branduolinį kurą, po tirpiklio ekstrakcijos pirmojo ciklo, ir kai kurie susiję atliekų srautai;

b) sukietintos papunktyje a) apibrėžtos medžiagos ir panaudotas branduolinis kuras;

c) kitos atliekos, panašių radiologinių savybių kaip papunktyje a) arba b) apibrėžtos medžiagos.

4.3. **Ilgaamžės atliekos** – radioaktyviosios atliekos, kurių sudėtyje yra radionuklidų su ilgesne nei 30 metų pusėjimo trukme, neįskaitant Cs^{137}.

4.4. **Incidentas** – įvykis, nesukėlęs žymaus pakenkimo objektui arba žmonėms. Jis apima saugaus eksploatavimo ribų arba sąlygų pažeidimus, personalo apšvitą, radioaktyviųjų medžiagų išmetimus.

4.5. **Eksploatavimo etapas** – laikotarpis, kuriam priskiriama eksploatavimo pradžia, atliekų gavimas, jų patalpinimas, atliekų tvarkymo veikla, numatyta kapinyno projekte ir kurios vykdymui VATESI yra išdavusi licenciją.

4.6. **Etapas prieš eksploatavimą** – laikotarpis prieš eksploatavimo etapą. Etapo prieš eksploatavimą metu atliekami pradiniai tyrimai, parenkama aikštelės vieta, atliekami projektavimo darbai, saugos ir poveikio aplinkai vertinimai bei atliekami statybos darbai.

4.7. **Etapas po uždarymo** – laikotarpis po kapinyno uždarymo, kurio metu vykdoma kapinyno priežiūra.

4.8. **Konteineris** – talpa, į kurią patalpinamos radioaktyviosios atliekos, kad būtų galima su jomis atlikti operacijas (vežti, saugoti, laidoti ir kt.).

4.9. **Labai mažo aktyvumo atliekos (LMAA)** – radioaktyviosios atliekos, kurių radiologinių charakteristikų vertės viršija švarumo lygius, bet yra mažesnės už vertes, būdingas mažo aktyvumo atliekoms.

4.10. **Licenciatas** – juridinis asmuo, turintis VATESI licenciją, suteikiančią teisę projektuoti, statyti ar rekonstruoti, eksploatuoti, uždaryti radioaktyviųjų atliekų kapinyną ar vykdyti uždarytų kapinynų priežiūrą.

4.11. **Mažo ir vidutinio aktyvumo atliekos (MVAA)** – radioaktyviosios atliekos, kurių radiologinių charakteristikų vertės yra tarp verčių, būdingų labai mažo aktyvumo atliekoms ir didelio aktyvumo atliekoms. Gali būti ilgaamžės atliekos (MVAA-IA) arba trumpaamžės (MVAA-TA) atliekos.

4.12. **Neįprastas įvykis** – nukrypimas, incidentas arba avarija.

4.13. **Nukrypimas (nukrypimas nuo įprasto eksploatavimo)** – įvykis, kuris dėl technikos gedimo ar žmogaus kaltės gali nulemti incidentą arba avariją.

4.14. **Pareiškėjas** – juridinis asmuo, pateikiantis oficialią paraišką licencijai gauti, norint projektuoti, statyti ar rekonstruoti, eksploatuoti, uždaryti radioaktyviųjų atliekų kapinyną ar vykdyti uždarytų kapinynų priežiūrą.

4.15. **Paviršinis kapinynas** – žemės paviršiuje esantis radioaktyviųjų atliekų kapinynas, kurio natūralios apsauginės dangos ir/arba inžinerinių barjerų storis neviršija kelių metrų, arba

radioaktyviųjų atliekų kapinynas, turintis kelių dešimčių metrų gylyje nuo Žemės paviršiaus ertmes, kuriose laidojamos radioaktyviosios atliekos.

4.16. **Radioaktyviųjų atliekų kapinyno uždarymas** – veiksmai kapinyne, baigus jame priimti ir laidoti radioaktyviąsias atliekas.

4.17. **Radioaktyviųjų atliekų pakuotė** (toliau – pakuotė) – konteineris arba keli vienas į kitą patalpinti konteineriai (įskaitant vidinių inžinierinių barjerų visumą) su jame patalpintomis apdorotosiomis radioaktyviosiomis atliekomis, kad būtų galima su jomis deramai atlikti operacijas (vežti, saugoti, laidoti ir kt.).

4.18. **Trumpaamžės radioaktyviosios atliekos** – radioaktyviosios atliekos, kurių sudėtyje yra radionuklidų su trumpesne nei 30 metų pusėjimo trukme, įskaitant Cs^{137}.

4.19. **Veikla** – juridinių asmenų veikla su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais ar su radioaktyviosiomis atliekomis, kuri lemia papildomą darbuotojų ir gyventojų apšvitą arba dėl kurios padidėja apšvitintų žmonių skaičius ar jų apšvitos tikimybė.

4.20. **Sąvokos**: **„aikštelė“, „barjeras“, „priimtinumo kriterijai“, „radioaktyviosios atliekos“, „radioaktyviųjų atliekų kapinynas“, „smulkusis atliekų gamintojas“, „uždarytų kapinynų priežiūra“, „radioaktyviųjų atliekų laidojimas“** atitinka Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatyme apibrėžtas sąvokas.

4.21. **Sąvokos: „ribinė dozė“, „apribotoji dozė“** atitinka Lietuvos higienos normoje HN 73:2001 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ apibrėžtas sąvokas.

IV. BENDRIEJI SAUGOS REIKALAVIMAI

5. Radioaktyviųjų atliekų laidojimas paviršiniuose kapinynuose turi atitikti įstatymuose [3.2–3.4] ir kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytus atitinkamus saugos reikalavimus.

6. Bendrieji radioaktyviųjų atliekų laidojimo tikslai:

6.1. užtikrinti žmogaus sveikatos saugą ir aplinkos apsaugą, rengiant kapinyną eksploatuoti, jį eksploatuojant, uždarant kapinyną bei vykdant priežiūrą po kapinyno uždarymo;

6.2. visiškai užtikrinti ilgalaikę saugą, nepaliekant ateities kartoms neišspręstų problemų (pvz.: techninių, finansinių, organizacinių, išteklių naudojimo apribojimų).

7. Praktiniai būdai, užtikrinantys atitikimą reikalavimams, pagrindžiami saugos įvertinimu ir apima pripažintus techninius bei valdymo principus: „apsaugos gilyn“ principas, kokybės laidavimas, saugos kultūra.

8. Laidojant radioaktyviąsias atliekas leistinos galimo jų poveikio ribos žmogui bei aplinkai turi atitikti reikalavimus [3.7] ir [3.13].

9. Parenkant aikštelę paviršiniam kapinynui, jį projektuojant, statant ir uždarant, radioaktyviųjų atliekų ilgalaikė sauga turi būti užtikrinta derinant aikštelės charakteristikas, projektavimo ypatumus, eksploatavimo procedūras, uždarytų kapinynų priežiūrą, parenkant tinkamą radioaktyviųjų atliekų turinį ir galutinio apdorojimo būdą.

10. Svarbiausi atliekų tvarkymo etapai yra susiję, todėl atliekų gamintojai ir licenciatas priimdamas sprendimus apie kurį nors vieną etapą turi įvertinti poveikį saugiam laidojimui kituose etapuose.

11. Licenciatas turi užtikrinti, kad radioaktyviųjų atliekų kapinyno darbuotojų apšvita neviršytų ribinės dozės bei gyventojų apšvita neviršytų apribotosios dozės, nustatytų [3.7].

12. Bendrieji duomenys apie planus, susijusius su radioaktyviųjų atliekų laidojimu paviršiniame kapinyne, turi būti pateikti Europos Bendrijų Komisijai teisės aktų nustatyta tvarka.

13. Etapo prieš eksploatavimą metu būtina atlikti poveikio aplinkai vertinimą, kurio metu, išnagrinėjus alternatyvas, apsisprendžiama dėl veiklos vykdymo vietos, projektavimo darbų bei saugos įvertinimo. Atliekant poveikio aplinkai vertinimą atsižvelgiama į [3.5] įstatymo reikalavimus.

14. Eksploatavimo etapo pradžioje licenciatas turi vykdyti papildomus tyrimus, jei tai yra numatyta eksploatavimo licencijos sąlygose, bei atsižvelgiant į tyrimų rezultatus, papildyti turimus saugos įvertinimus.

15. Dozių suderinimas su saugumo kriterijais etape po uždarymo turi būti įvertintas atsižvelgiant į kritinę grupę, t.y. į individų grupę, kuriai tenka didžiausia rizika. Būtina skirti dėmesį galimai apšvitai ateityje, todėl kritinė grupė (grupės) turi būti parenkama atsižvelgiant į įvykius, galinčius bet kuriuo metu pakenkti kapinyno saugai.

16. Būtina atsižvelgti į situacijas, kuriose apšvitą, viršijančią ribines dozes, galėtų sukelti net mažai tikėtini įvykiai.

17. Norint užtikrinti aplinkos apsaugą etape po uždarymo, dėmesys turi būti skiriamas aplinkos apsaugai nuo radioaktyviųjų teršalų, chemiškai ir biologiškai toksiškų atliekose esančių medžiagų, taip pat statymo arba eksploatavimo metu sukurtiems barjerams, gruntinių vandenų išteklių apsaugai, ekologiniam aplinkos, į kurią iš kapinyno gali patekti radioaktyviosios medžiagos arba kiti teršalai, jautrumui, poveikiui biologinei įvairovei bei ekologiniam stabilumui.

18. Etape po uždarymo turi būti pradėta kapinyno priežiūra. Aktyvios priežiūros laikotarpį nustato VATESI atsižvelgiant į atliekų priimtinumo laidojimui kriterijus. Taip pat turi būti vykdoma pasyvi priežiūra, kuri gali būti nutraukta Vyriausybės nutarimu bei gavus VATESI leidimą.

V. ORGANIZACINIAI IR TECHNINIAI REIKALAVIMAI

19. Licenciatas, taip pat radioaktyviųjų atliekų gamintojai ar savininkai turi imtis atitinkamų organizacinių ir techninių priemonių, užtikrinančių kapinyno atitiktį šiame dokumente ir kituose teisės aktuose nustatytiems saugos reikalavimams.

20. Atsakomybė ir pareigos:

20.1. Pareiškėjas turi parengti bendrųjų duomenų, teikiamų Europos Bendrijų Komisijai, apie planus, susijusius su radioak. tyviųjų atliekų laidojimu paviršiniame kapinyne, sąvadą ir jį suderinti teisės aktų nustatyta tvarka.

20.2. Pareiškėjas privalo atlikti saugos bei poveikio aplinkai įvertinimus atliekant pradinius tyrimus bei parenkant aikštelę.

20.3. Licenciatas prisiima visišką atsakomybę už kapinyno saugą. Jis privalo atlikti saugos bei poveikio aplinkai vertinimus atliekant projektavimo bei statybos darbus, eksploatuojant, uždarant kapinyną ir vykdant jo priežiūrą po uždarymo.

20.4. Licenciatas pagal [3.8] gali pavesti kitai organizacijai atlikti dalį darbų, tačiau jam lieka atsakomybė už šiuos darbus ir jų kontrolę.

20.5. Licenciatas negali perduoti atsakomybės už kapinyną kitai organizacijai be VATESI leidimo.

20.6. Licenciatas turi parengti atliekų priimtinumo laidojimui kriterijus ir juos pateikti VATESI, RSC ir Aplinkos ministerijos peržiūrai.

20.7. Atliekų tiekėjai turi perduoti laidojimui ir licenciatas turi talpinti į kapinyną tik tokias atliekų pakuotes, kurios atitinka atliekų priimtinumo kriterijus, patvirtintus VATESI.

20.8. Licenciatas, priimdamas radioaktyviąsias atliekas iš atliekų gamintojo, perima atsakomybę už radioaktyviųjų atliekų tvarkymą.

20.9. Atliekų gamintojai turi garantuoti ir patvirtinti dokumentais, kad pakuotės už aikštelės ribų buvo vežamos laikantis [3.12] nustatytos tvarkos.

20.10. Licenciatas vykdo pats arba užsako tiriamuosius ir technologijų kūrimo darbus, būtinus kapinyno saugai užtikrinti.

20.11. Atliekų gamintojai privalo suteikti licenciatui visą reikalingą bei tinkamai dokumentuotą informaciją. Informacija turi būti pateikiama arba su perduodamomis atliekomis, arba kitu sutartu būdu.

20.12. Įvykus kapinyno saugai grėsmę keliančiam įrengimų veikimo sutrikimui, licenciatas turi laiku informuoti VATESI, Aplinkos ministeriją bei RSC teisės aktų numatyta tvarka ir imtis reikalingų pataisomųjų veiksmų.

VI. ATLIEKŲ PRIIMTINUMAS

21. Atliekų gamintojai turi identifikuoti atliekų nuklidinę sudėtį pakuotėje, aktyvumus (savitąjį, bendrąjį), cheminę sudėtį, tankį, homogeniškumą. Dokumentais turi būti patvirtinta, kad jie atitinka reikalavimuose pakuotėms nustatytas leistinas ribas. Radionuklidų sudėties ir jų aktyvumo pakuotėje įvertinimo metodai turi būti suderinti su VATESI, Aplinkos ministerija bei RSC.

22. Fizinės, cheminės ir biologinės pakuočių savybės neturi kelti pavojaus kapinynui.

23. Pakuotės turi būti tinkamos vežti ir patalpinti į laidojimo vietą bei atitikti kitokią įrangą, naudojamą jų tvarkymui. Būtina naudoti tik atestuotus konteinerius.

VII. SAUGOS ĮVERTINIMAS

24. Iki kapinyno statybos pradžios pareiškėjas turi atlikti sistemingą ir išsamų planuojamo kapinyno saugos per visą jo eksploatavimo periodą ir etape po uždarymo įvertinimą, o prieš eksploatuojant kapinyną parengti detalų galutinį saugos įvertinimą ir juos pateikti VATESI, Aplinkos ministerijai ir Radiacinės saugos centrui (RSC) kaip paraiškos licencijai dalį.

25. Saugos įvertinimas turi užtikrinti projektavimo tikslų ir saugos kriterijų atitikimą. Saugos įvertinimas turi apimti:

25.1. kapinyno veikimo įvertinimą visose pasirinktose situacijose;

25.2. nagrinėjamos veiklos įvertinimo patikimumo lygio nustatymą;

25.3. bendrąjį atitikimo saugos reikalavimams įvertinimą.

26. Prieš eksploatuojant kapinyną, įrodymai, kad kapinynas atitiks saugos reikalavimus, turi būti gauti išnagrinėjus kapinyno projektavimo bei statybos darbų pobūdį, kokybę bei saugos įvertinimo rezultatus. Kapinynas turi būti stabilus ir atlaikyti įvairius tikėtinus poveikius ir gedimus. Stabilumas turi būti pasiekiamas įgyvendinant tinkamus techninius ir valdymo principus.

27. Etapo po uždarymo saugos įvertinime turi būti atsižvelgta į visus galimus uždaryto kapinyno priežiūros veiksmus. Visi šie veiksmai ir jų vykdymo laikotarpis turi būti tiksliai numatyti licencijoje.

28. Kapinyno saugos įvertinimas pakartotinai atliekamas ne rečiau kaip kas 10 metų eksploatavimo ir etapo po uždarymo metu, atsižvelgiant į esamą patirtį, reikšmingus projekto pakitimus ar naują saugos informaciją, jei ji galėtų daryti įtaką sąlygoms. Atnaujintas saugos įvertinimas turi būti pateikiamas VATESI, RSC ir Aplinkos ministerijos peržiūrai.

29. Atliekant saugos įvertinimą bei projektuojant kapinyną, turi būti atsižvelgta į aikštelės savybes: paviršiaus procesus, geologinius, hidrogeologinius, geocheminius, tektoninius ir seismininius, meteorologinius reiškinius, klimato ir žmogaus veiklos įtaką. Paviršiniam kapinynui parinktos aikštelės savybės turi užtikrinti saugą eksploatavimo metu ir po uždarymo.

VIII. AIKŠTELĖS PARINKIMAS IR POVEIKIO APLINKAI VERTINIMAS

30. Poveikio aplinkai vertinimas atliekamas iki radioaktyviųjų atliekų kapinyno laidojimo įrenginių įrengimo bei šių įrenginių eksploatavimo nutraukimo projekto parengimo, t. y. rengiant statinio statybos pagrindimą ar kitus su statybos pagrindimu susijusius dokumentus ir vykdant tiriamuosius darbus [3.5] nustatyta tvarka.

31. Poveikio aplinkai vertinimo programa ir ataskaita rengiamos vadovaujantis [3.9].

32. Poveikio aplinkai vertinimo ataskaitoje turi būti nagrinėjami visi poveikio aplinkai vertinimo programoje numatyti klausimai, pateikiama alternatyvų analizė. Rengiant radioaktyviųjų atliekų kapinyno poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą papildomai turi būti išnagrinėta:

32.1. aikštelės ir regiono geografinės, topografinės ir geologinės ypatybės, objekto padėtis, artimiausių gyvenviečių kaimyninėse šalyse atžvilgiu;

32.2. seismologiniai duomenys;

32.3. hidrologiniai duomenys (vandentakių aprašas, vidutinis, maksimalus ir minimalus vandens lygiai ir debitai, jų pasikartojimo dažnis, požeminio vandens lygiai ir srautai);

32.4. meteorologiniai ir klimatologiniai duomenys;

32.5. gamtos išteklių ir maisto išteklių apibūdinimas;

32.6. kita pramoninė ar karinė veikla aplinkoje, antžeminis ar oro transportas ir kiti faktoriai, galintys turėti įtakos įrenginių saugai;

32.7. spėjami vietovės pokyčiai dėl klimato kaitos ar žmogaus veiklos įtaka išnagrinėtuoju ilgalaikio poveikio laikotarpiu;

32.8. galimybė radioaktyviųjų atliekų aikštelę įrengti kiek įmanoma arčiau pagrindinio radioaktyviųjų atliekų gamintojo – Atominės elektrinės;

32.9. veiksniai, sąlygojantys poveikį aplinkai ir žmogui radiacinės saugos požiūriu.

33. Apie planuojamą ūkinę veiklą visuomenė informuojama ir su ja supažindinama [3.11] nustatyta tvarka.

34. Sprendimas dėl galimybės įrengti laidojimo įrenginius ir kapinyną pasirinktoje vietoje arba dėl įrenginių eksploatavimo nutraukimo priimamas išnagrinėjus poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą, poveikio aplinkai vertinimo subjektų išvadas bei argumentuotą visuomenės pasiūlymų įvertinimą [3.5] ir [3.10] nustatyta tvarka.

IX. KAPINYNO PROJEKTAVIMAS IR STATYBA

35. Licenciatas gali pradėti statybos darbus tik gavęs Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos leidimą. Statybos darbai gali tęstis ir kapinyno eksploatavimo etape, jei reikia sukurti papildomą erdvę gautų atliekų laidojimui. Bet kokie projekto pakeitimai statybos etape derinami su [3.3] nurodytomis institucijomis.

36. Pateikdamas dokumentus statybos licencijai, pareiškėjas vadovaujasi [3.8], be to, turi pateikti tokią informaciją:

36.1. Bendrą radioaktyviųjų atliekų, kurios bus laidojamos kapinyne, aprašymą bei kapinyno projektą;

36.2. Detalų inžinerinių barjerų aprašymą;

36.3. Skaičiavimus ir kitus duomenis, patvirtinančius, kad atliekos kapinyne bus sulaikytos ne mažiau kaip 300 metų;

36.4. Bendrą kapinyno uždarymo aprašymą;

36.5. Aplinkos monitoringo programą;

36.6. Priemonių, užtikrinančių darbuotojų ir gyventojų radiacinę saugą, aprašymą.

X. KAPINYNO EKSPLOATAVIMAS

37. Užtikrindamas kapinyno įrangos veikimo atitiktį patvirtintoms projekto techninėms sąlygoms, licenciatas turi parengti ir įvykdyti priėmimo ir perdavimo eksploatuoti programą, kurią tvirtina VATESI.

38. Licenciatas turi paruošti rinkinį dokumentų, apibrėžiančių kapinyno saugaus eksploatavimo leistinas ribas ir sąlygas. Šiuose dokumentuose turi būti atsižvelgta į:

38.1. darbuotojų ir gyventojų saugos reikalavimus tiek normalaus eksploatavimo, tiek avarijos atveju;

38.2. ribines saugos vertinimo prielaidas;

38.3. valstybės valdymo institucijų nustatytus reikalavimus.

39. Kapinyno eksploatavimas turi būti vykdomas pagal aprašytas procedūras ir raštiškas instrukcijas siekiant užtikrinti eksploatavimui nustatytų ribų ir sąlygų laikymąsi.

40. Licenciatas taip pat turi nustatyti, kokių veiksmų reikia imtis:

40.1. įvykus neįprastam įvykiui;

40.2. gavus atliekas, kurios neatitinka priimtinumo kriterijų.

41. Licenciatas vykdo aplinkos monitoringą ir turi imtis reikiamų priemonių, kad radionuklidų išmetimas neviršytų leistinų ribų, vadovaudamasis normatyviniu dokumentu [3.13].

42. Turi būti imtasi visų reikalingų priemonių, kad būtų užkirstas kelias bet kokiai veiklai, galinčiai kelti grėsmę kapinyno fizinei saugai. Apsaugos priemonių apimtis turi atspindėti žalos kapinynui ir atliekoms galimybę. Turi būti numatytos priemonės bei palaikomas patikimas ryšys su įgaliotomis valstybės institucijomis, kad būtų galima užtikrinti jų reagavimą laiku į kapinyno saugumui grėsmę keliančius veiksmus.

43. Licenciatas turi nustatyti ir išnagrinėti užduotis bei veiksmus, kuriuos būtina atlikti siekiant užtikrinti kapinyno saugų eksploatavimą. Būtina sukurti organizacinę struktūrą ir aiškiai apibrėžti darbuotojų įgaliojimus bei atsakomybę. Turi būti nustatytas visų pareigybinių lygių darbuotojų skaičius, reikalavimai jų kvalifikacijai ir darbo patirčiai.

44. Siekiant užtikrinti kapinyno darbuotojų kompetenciją turi būti sukurta mokymo programa. Ji turi būti nuolat atnaujinama, atsižvelgiant į patirtį, įgytą analizuojant kapinyno įrenginių veikimą, netikėtus įvykius bei darbuotojų veiklą.

45. Kapinyno eksploatavimo metu turi būti nuolat organizuojami pakartotiniai mokymai, kad sumažėtų darbuotojų galimų klaidų tikimybė.

XI. KAPINYNO UŽDARYMAS

46. Uždarymo procesas apima nereikalingų konstrukcijų ir įrangos deaktyvavimą ir pašalinimą arba sandarinimą bei deaktyvuotų atliekų palaidojimą. Uždarymo metu gali būti įrengtas gaubtas ant kapinyno.

47. Prieš atlikdamas uždarymo operacijas, licenciatas turi pateikti detalų uždarymo planą VATESI, Aplinkos ministerijai ir RSC ir gauti sutikimą jo vykdymui. Uždarymo plane turi būti:

47.1. atnaujintas saugos įvertinimas, atliktas atsižvelgiant į turimus tuo metu duomenis;

47.2. konstrukcijų, sistemų ir įrangos deaktyvavimo ir pašalinimo arba sandarinimo procedūros;

47.3. kapinyno uždarymo būdas ir technologijos bei numatomi veiksmai šiam būdui įgyvendinti;

47.4. turimų priemonių ir technologijų, kurios bus panaudotos kapinyno uždarymui, pagrindimas;

47.5. etape po uždarymo numatytos uždarytų kapinynų priežiūros rūšys;

47.6. duomenų tvarkymo ir saugojimo būdai.

XII. ETAPAS PO UŽDARYMO

48. Uždarytų kapinynų priežiūra turi būti vykdoma tuoj pat po kapinyno uždarymo.

49. Pasibaigus aktyvios priežiūros laikotarpiui, turi būti vykdoma pasyvi priežiūra. Į aktyvios ir pasyvios priežiūros trukmę ir veiksmingumą turi būti atsižvelgta kapinyno saugos įvertinime.

50. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūra (RATA) turi įrodyti, kad po to, kai bus baigtas kapinyno priežiūros vykdymas, įvykių, kurie gali pažeisti kapinyno vientisumą arba/ir kapinyno galimybes sulaikyti radionuklidus, radiologinės pasekmės nepažeis nustatytų saugos reikalavimų.

51. RATA vykdydama kapinynų priežiūrą užtikrina kapinyno fizinę saugą, atlieka reikalingus kapinyno priežiūros darbus, vykdo kapinyno ir jį supančios aplinkos būklės monitoringą, saugo dokumentaciją bei vykdo pataisomuosius veiksmus.

52. RATA turi paruošti aktyviosios priežiūros ir pataisomosios veiklos priemonių programą ir pateikti ją VATESI, Aplinkos ministerijai ir RSC suderinti. Programa turi būti atnaujinama kas 10 metų.

53. Po uždarymo turi būti sudaryta kapinyno monitoringo programa. Ji turi būti pateikta VATESI, Aplinkos ministerijai ir RSC suderinti. Ši programa ruošiama pagal [3.13] ir apima:

53.1. radiologinį ir kitokį kapinyno bei jo aplinkos monitoringą, siekiant patvirtinti, kad nėra nepageidaujamo poveikio aplinkai;

53.2. kapinyno parametrų matavimus, patvirtinančius, kad barjerų savybės tokios, kaip tikėtasi.

54. Nustačius nenumatytą radionuklidų išmetimą į aplinką, turi būti imamasi priemonių, leidžiančių kontroliuoti šį išmetimą ir sušvelninti jo padarinius.

55. Pasyvios priežiūros metu kapinyno teritorijoje ribojamas žemės panaudojimas. Tuo tikslu turi būti saugomi reikalingi dokumentai ir nustatyti kai kurių veiklos rūšių kapinyno teritorijoje draudimai tam tikru metu.

56. Pasyvios priežiūros priemonių sąrašas turi būti pateiktas VATESI, Aplinkos ministerijai bei RSC suderinti.

XIII. KOKYBĖS LAIDAVIMAS

57. Kokybės laidavimo programa:

57.1. Pagal [3.6] nustatytus reikalavimus licenciatas turi sukurti ir taikyti visapusišką kokybės laidavimo programą. Programa turi aprėpti visą su kapinynu susijusią veiklą, įskaitant planavimą, aikštelės parinkimą, projektavimą, statybą, eksploatavimą, saugos vertinimus, uždarymą, apskaitą, ilgalaikį duomenų saugojimą ir aktyvios uždarytų kapinynų priežiūros veiksmus.

57.2. Kokybės laidavimo programa turi būti sudaroma atsižvelgiant į galimus veiklos, organizacijos struktūrų, laidojimo įrengimų veikimo poveikį kapinyno saugai. Kapinyno eksploatavimo laikotarpiu ir jį uždarant, saugos įvertinimų pagrindu turi būti nustatyta, kokios veiklos rūšys, organizacijos struktūros ir laidojimo įrengimai yra svarbūs kapinyno saugai.

57.3. Kokybės laidavimo programa turi būti pateikta VATESI, RSC ir Aplinkos ministerijos peržiūrai.

58. Projektuojant, statant ir eksploatuojant kapinyną, licenciatas turi vykdyti numatytą kontrolę. Siekiant užtikrinti saugą, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas barjerų, atliekų savybių ir eksploatavimo procedūrų pokyčių kontrolei.

59. Atliekų priėmimas:

59.1. Atliekų tiekėjas privalo pateikti būtiną dokumentaciją, patvirtinančią atliekų atitiktį licenciato reikalavimams. Joje turi būti pateikta išsami informacija apie atliekų apdorojimo pobūdį, radionuklidų sudėties nustatymą, siuntos dokumentų rengimą ir kitus veiksnius, galinčius daryti įtaką laidojimo saugai.

59.2. Licenciatas, norėdamas įsitikinti, ar atliekos atitinka atliekų priimtinumo kriterijus, gali atlikti atliekų gamintojų veiklos ir procesų, susijusių su atliekų tvarkymu, patikrinimus. Patikrinimų rezultatai pateikiami VATESI. Tuo atveju, kai tikrinami smulkūs atliekų gamintojai, patikrinimų rezultatai pateikiami VATESI ir RSC.

60. Kokybę užtikrinanti veikla uždarymo metu ir etape po uždarymo turi užtikrinti, kad bus surinkta visa saugai ateityje svarbi informacija, sukaupta per ankstesnius etapus.

61. Atsižvelgdamas į Kokybės laidavimo programą, licenciatas sukuria dokumentacijos rengimo, tvarkymo ir saugojimo bei apskaitos tvarkymo sistemą.

62. Būtina rengti, tvarkyti ir saugoti šiuos dokumentus ir įrašus:

62.1. palaidotų radioaktyviųjų atliekų pakuočių aprašai;

62.2. įrašai apie radioaktyviųjų atliekų pakuotėse savybes;

62.3. radioaktyviųjų atliekų gamintojo ir siuntėjo tapatybę nustatantys dokumentai;

62.4. atskirų atliekų pakuočių palaidojimo kapinyne vietas nusakantys įrašai;

62.5. įrašai apie neatitikimus techninėms sąlygoms ir veiksmus, atliktus neatitikimams pašalinti;

62.6. aikštelės planas, techniniai brėžiniai, techninių sąlygų ir procesų aprašymai;

62.7. aikštelės savybes apibūdinantys dokumentai;

62.8. rašytinės eksploatavimo procedūros;

62.9. dokumentai apie saugos ir poveikio aplinkai vertinimo metodus ir tokių vertinimų rezultatų įrašai;

62.10. įrašai apie kokybės laidavimo procedūrų vykdymo metu gautus duomenis;

62.11. įrašai apie darbuotojų apšvitą, nuotekų ir išlakų, taip pat poveikio aplinkai monitoringą (metodus ir rezultatus);

62.12. poveikio aplinkai vertinimo dokumentai.

63. Turi būti naudojami tokie įrašų atlikimo būdai, kad įrašai būtų išsaugoti ir juos reikiamu metu būtų galima lengvai, neprarandant informacijos, nuskaityti.

64. Turi būti pateikta visa informacija, kuri gali būti reikalinga eksploatavimo metu parenkant tinkamus atliekų tvarkymo kapinyne būdus.

XIV. ATASKAITOS IR PRANEŠIMAI

65. Licenciatas turi pateikti metinę ataskaitą VATESI, Aplinkos ministerijai ir RSC apie kapinyno veiklą ir jos atitiktį šiems Reikalavimams bei VATESI išduotų licencijų sąlygoms iki kitų kalendorinių metų kovo 1 dienos.

66. Ataskaita turi aiškiai apibūdinti radioaktyviųjų atliekų laidojimo veiklą per metus bei esamą situaciją. Ataskaitoje turi būti informacija apie:

66.1. priimtų laidoti radioaktyviųjų atliekų kiekį ir aktyvumą (m^3, kg ir Bq);

66.2. palaidotų radioaktyviųjų atliekų sudėties pokyčius;

66.3. darbuotojų ir gyventojų apšvitos įvertinimą;

66.4. neatitikimo atliekų priimtinumo kriterijams atvejus;

66.5. atliktą radioaktyviųjų atliekų laidojimą ir su tuo susijusią veiklą;

66.6. ypatingus pranešimus apie avarijas, sistemines apžvalgas bei kapinyno saugos vertinimus.

67. Licenciatas privalo skubiai išsiųsti ypatingąjį pranešimą pagal avarinės parengties planą apie bet kokią avariją, po kurios turi būti pradėtas vykdyti avarijų likvidavimo planas, arba kai aptinkama bet kokia informacija apie kapinyno saugos pažeidimus.

68. Licenciatas privalo kas 10 metų atlikti kapinyno saugos sistemines apžvalgas ir atnaujinti visus kapinyno saugos įvertinimus. Šios apžvalgos ir atnaujinti saugos įvertinimai turi būti pateikti VATESI, Aplinkos ministerijai ir RSC.

69. Licenciatas turi paruošti apžvalgas apie kapinyno tvarkyme dalyvaujančių subjektų pareigas ir atsakomybę, kokybės laidavimo rezultatus, eksploatavimo sąlygas, aplinkos ėminių periodiškumą ir tyrimus, darbuotojų ir gyventojų apšvitą, profesinės saugos būklę, dokumentacijos tvarkymą bei kitą su eksploatavimu susijusią informaciją. Šių apžvalgų dažnis turi atitikti reikalavimus, nustatytus VATESI išduotoje licencijoje.

XV. PASIRENGIMAS AVARIJŲ LIKVIDAVIMUI

70. Licenciatas privalo parengti tinkamą nenumatytų aplinkybių padarinių, galimų įvykių, avarijų tiek aikštelėje, tiek už jos ribų, taip pat ir avarijų, kurių metu darbuotojai ir/arba gyventojai gauna neplanuotas išorinės ir/arba vidinės apšvitos dozes, prevencijos bei jų pasekmių likvidavimo planą. Šis planas turi būti pateiktas VATESI patvirtinti, kaip dalis paraiškos eksploatavimo licencijai gauti.

_____